

Öğretmenlerin Sigara Kullanım Konusundaki Davranışları ve Görüşleri

Teachers' Behaviours and Opinions on the Cigarette Smoking

Sibel Arguvanlı Çoban¹, Gönül Sungur²

¹Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

²Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

Özet

Abstract

AMAÇ: Sigara ile mücadelede temel ilkelere biri sigaraya başlama oranlarını düşürmektir. Bunun için gençlere en kolay ulaşabilecek grup olan öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Araştırma bir il merkezinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sigara kullanım konusundaki davranışları ve görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER: Çalışma, Kayseri il merkezinde bulunan 210 devlet okulundan tabakalı rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 21 okulda çalışan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 860 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan form aracılığıyla toplanmıştır.

BULGULAR: Çalışmada, öğretmenlerin %31,5'inin sigara kullandığı ve sigara kullanan öğretmenlerin %54,2'sinin günde 11 adetten fazla sigara kullandığı, %93,7'sinin okul içindeki alanlarda sigara içtikleri belirlenmiştir. Çalışma kapsamına alınan öğretmenlerden, öğrencilerine sigaranın sağlığa zararları konusunda bilgi verenlerin %69,8'inin ($p<0,05$), sigaranın zararlarını bilenlerin %69,8'inin ($p<0,05$), 4207 sayılı yasa hakkında bilgisi olanların %69,7'sinin ($p>0,05$), sigara kullanım oranını azaltmada öğretmenin sorumluluğunun olduğunu düşünenlerin %69,2'sinin ($p>0,05$), sigaranın zararları hakkında seminere katılanların %75,2'sinin ($p<0,05$) sigara kullanmadığı tespit edilmiştir.

SONUÇ: Çalışmada sigara içmeyen öğretmenlerin öğrencilerin sigara kullanımına karşı daha olumlu tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Sigaranın sağlık üzerine etkileri konusunda öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve eğitimler düzenlenmesi ayrıca sigara içen öğretmenlere sigara bırakma programları konusunda danışmanlık yapılması önerilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: İlköğretim, öğretmen, sigara içme

Geliş Tarihi/Received: 31.08.2012

Kabul Tarihi/Accepted: 28.12.2012

Çevrimiçi Yayın Tarihi/Available Online Date: 17.04.2013

OBJECTIVE: One of the fundamental principles in the fight against smoking is to reduce smoking initiation rates. Therefore, teachers, who are among the most accessible and influential people in the lives of young people, play an important role. Here, we report on a descriptive study that examined the behaviours and opinions of primary school teachers on the on the cigarette smoking.

MATERIAL AND METHODS: A stratified random sampling method was used to select 21 schools from 210 public schools in Kayseri. The study surveyed 860 teachers who accepted to participate, and data were collected through a questionnaire created by the researchers according to the literature.

RESULTS: Of the teachers surveyed, 31.5% were smokers. Of the active smokers, 54.2% smoked more than 11 cigarettes daily, 83.8% had smoked for more than six years, and 93.7% smoked in the school area. The majority of teachers were aware of the health hazards of smoking (69.8%), gave information to students about smoking (69.8%), had information about law "4207" (69.7%), and thought that they had a responsibility to reduce student smoking (69.2%). Most teachers who participated in a seminar about smoking did not smoke (75.2%). All of the above variables were statistically significant ($p<0.05$).

CONCLUSION: This study demonstrates that teachers who are non-smokers have more positive behaviours and are more sensitive to the smoking habits of students. This suggests that health professionals should provide information about the hazards of smoking to teachers.

KEY WORDS: Primary education, teachers, smoking

GİRİŞ

Sigara bağımlılığı dünya çapında oldukça yaygın olmasına karşın, son yıllarda gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda sigara kullanma yaygınlığının düşmekte olduğu gösterilmiştir [1,2]. Kamuoyunu bilgilendirme kampanyaları, reklâm yasakları, vergilerin artırılması ve tütün tüketiminin azaltılmasını amaçlayan politikalara bağlı olarak OECD ülkelerinin çoğunda sigara tüketiminde azalma olmasına karşın, gelişmekte olan ülkelerde sigara tüketimi hala çok yüksektir. Sigara içicilerinin %80'i ise gelişmekte olan ülkelere [1]. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, sigara kullanma yaygınlığının gençler arasında gittikçe arttığı vurgulanmaktadır [2].

Bu araştırma hiçbir yerde yayınlanmamış olup, 10. Ulusal İç Hastalıkları Kongresi, 15-19 Ekim 2008, Antalya'da poster bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Sibel Arguvanlı Çoban, Melikşah Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi,

Hemşirelik Bölümü, Kayseri, Türkiye

Tel: +90 352 207 73 00 E-posta: sarguvanli@meliksah.edu.tr

©Telif Hakkı 2013 Türk Toraks Derneği - Makale metnine www.toraks.dergisi.org web sayfasından ulaşılabilir.

©Copyright 2013 by Turkish Thoracic Society - Available online at www.toraks.dergisi.org

Okul çağı çocuklarında sigara kullanımı sosyal öğrenme yoluyla olmaktadır. Arkadaş baskısı, anne, baba ya da kardeşlerin sigara içimi, öğretmen, sanatçı, usta, sporcu gibi sevdikleri ve önemsedikleri kişilerin sigara içmeleri, öğrencilerin sigaraya başlamasında özendirici rol oynamaktadır [3,4]. Bu konuda gençlere model teşkil edebilecek öğretmenlerin sigara kullanma oranı Türkiye’de yapılan çalışmalarda %29,1-52,4 arasında bulunmuştur [5-9]. Öğrencilerin sigara kullanımına bakış açıları, öğretmenlerinin bu konudaki tutumlarından etkilenmektedir [10,11].

Sigaraya yönelik mücadele çalışmalarındaki temel ilkelerden biri sigaraya başlama oranlarını düşürmektir ve bunun için de gençlere en kolay ulaşabilecek grup olan öğretmenlere önemli görevler düşmektedir [7,11-13]. Çocuk ve ergenlerin sigaranın sağlığa olumsuz etkilerini yeterince algılayamaması bu sorununun çözümlenmesi için gerekli koruyucu uygulamaların erken yaşlarda alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, öncelikle öğretmenlerin sigara içme konusundaki tutum ve bilgilerinin değerlendirilmesi ve bu doğrultuda sigara içimi nedeniyle ortaya çıkan sorunların giderilmesi oldukça önem taşımaktadır [11].

Araştırma Kayseri il merkezinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sigara kullanım konusundaki davranışları ve görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Kayseri il merkezinde bulunan 210 devlet okulu içerisinde; ortaöğretim, normal ilköğretim, ikili ilköğretim olarak eğitim veren okullardan tabakalı rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen ve her gruptan 7 okul olmak üzere toplam 21 okul araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmanın yapıldığı 21 okulda çalışan toplam öğretmen sayısı 1132 olup, izinli/ raporlu olmayan ve görüşmeyi kabul eden 860 öğretmen ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın verileri; araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen anket formu ile toplanmıştır. Anket formu, öğretmenlerin demografik özellikleri, sigara kulla-

nım özellikleri, öğrencilerin sigara kullanımına yönelik düşünceleri ve 4207 sayılı yasaya yönelik bilgilerinin değerlendirilmiştir.

Çalışmanın yapılabilmesi için il Milli Eğitim Müdürlüğü’nden resmi izin, öğretmenlerden de sözlü onay alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Veriler Kasım 2006-Şubat 2007 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayarda SPSS 12,0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizde; öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerini değerlendirmede tanımlayıcı istatistikler, sosyodemografik özellikleri ile sigara kullanımı ve 4207 sayılı yasaya yönelik bilgilerinin ilişkisinin değerlendirilmesinde ki-kare testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Öğretmenlerin sigara kullanımı konusundaki görüşlerinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen bu çalışmada; öğretmenlerin %62,9’unun erkek, yaş ortalamalarının $37,1 \pm 8,2$ ve çalışma yılı ortalamalarının $13,6 \pm 8,1$ olduğu bulunmuştur.

Öğretmenlerin %31,5’inin sigara kullandığı ve sigara kullanan öğretmenlerin %54,2’sinin günde 11 adetten fazla sigara kullandığı, %83,8’inin 6 yıl ve daha uzun süredir sigara kullandığı, %93,7’sinin okul içindeki alanlarda (sigara odası, hizmetli odası, çay ocağı) sigara içtikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler, insanların sigara içme nedenlerini; %49,4 bireysel alışkanlık, %47,6 iş yaşantısı ve ekonomik durumdaki sıkıntılar olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %92,8’i toplumda sigara kullanım oranının azaltılması için öğretmenlere sorumluluk düştüğünü, %62,5’i öğretmenlerin örnek olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çalışmada öğretmenlerin %95,0’i sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bildiğini ve %84,0’i sigaranın fiziksel açıdan sağlığa zararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla beraber öğretmenlerin %86,3’ü 4207 sayılı yasayı, %85,8’i kapalı ortamlarda sigara içilmemesi gerektiğini bildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 1. Öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerine göre sigara kullanma durumlarının dağılımı

Sosyodemografik Özellikler	Sigara				Toplam		Test
	Kullanan		Kullanmayan		Sayı	%	
	Sayı	%	Sayı	%			
Cinsiyet							
Kadın	72	22,6	247	77,4	319	100,0	$\chi^2=18,784$
Erkek	199	36,8	342	63,2	541	100,0	$p < 0,001$
Yaş							
29 ve altı	49	29,0	120	71,0	169	100,0	$\chi^2 = 7,128$
30-49	206	33,8	404	66,2	610	100,0	$p < 0,05$
50 ve üzeri	16	19,8	65	80,2	81	100,0	
Çalışma süresi							
1 yıl ve altı	16	39,0	25	61,0	41	100,0	$\chi^2=1,551$
2-5 yıl	28	28,3	71	71,7	99	100,0	$p > 0,05$
6 yıl ve üzeri	227	31,5	493	68,5	720	100,0	

Tablo 2. Öğretmenlerin sigara kullanma durumu ve sigarayla ilgili bazı değişkenlere göre dağılımı

	Sigara				Toplam		Test
	Kullanan		Kullanmayan		Sayı	%	
	Sayı	%	Sayı	%			
Öğrencilerine bilgi							
Veren	238	30,2	550	69,8	788	100,0	$\chi^2=7,468$
Vermeyen	33	45,8	39	54,2	72	100,0	$p<0,05$
Sigaranın zararları							
Bilen	247	30,2	570	69,8	817	100,0	$\chi^2=12,387$
Bilmeyen	24	55,8	19	44,2	43	100,0	$p<0,001$
4207 sayılı yasa							
Bilen	225	30,3	518	69,7	743	100,0	$\chi^2=3,822$
Bilmeyen	46	39,3	71	60,7	117	100,0	$p>0,05$
Öğretmenin sorumluluğu							
Var	246	30,8	552	69,2	798	100,0	$\chi^2=2,404$
Yok	25	40,3	37	59,7	62	100,0	$p>0,05$
Sigarayla ilgili seminerler							
Katılan	70	24,8	212	75,2	282	100,0	$\chi^2=8,699$
Katılmayan	201	34,8	377	65,2	578	100,0	$p<0,05$

Tablo 3. Öğretmenlerin sosyodemografik özellikleri ve 4207 sayılı yasa konusundaki bilgi düzeylerine göre dağılımı

Sosyodemografik Özellikler	Yasa				Toplam		Test
	Bilen		Bilmeyen		Sayı	%	
	Sayı	%	Sayı	%			
Cinsiyet							
Erkek	483	89,3	58	10,7	541	100,0	$\chi^2=11,880$
Kadın	258	80,9	61	19,1	319	100,0	$p<0,05$
Yaş							
20-29	131	77,5	38	22,5	169	100,0	$\chi^2=18,558$
30-39	320	86,5	50	13,5	370	100,0	$p<0,001$
40-49	212	88,3	28	11,7	240	100,0	
50 ve üzeri	78	96,3	3	3,7	81	100,0	
Çalışma süresi							
1 yıl ve altı	28	68,3	13	31,7	41	100,0	$\chi^2=17,991$
2-5 yıl	78	78,8	21	21,2	99	100,0	$p<0,001$
6 yıl ve üzeri	635	88,2	85	11,8	720	100,0	

Öğretmenlerin %87,9'u sigara konusundaki programları izlediğini, %32,8'i sigara konusundaki seminerlere katıldığını, %51,7'si program ve seminerlerden sigara içme yaşının düştüğünü öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Çalışmada erkek öğretmenlerin %36,8'inin, ($p<0,05$), 30-49 yaş grubundaki öğretmenlerin %33,8'inin ($p<0,05$), çalışma süresi 1 yıl ve/veya daha kısa olanların %39,0'unun sigara kullandığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 1).

Çalışma kapsamına alınan öğretmenlerden; sigaranın sağlığa zararlarını bilen ve öğrencilerine bu konuda bilgi verenlerin %69,8'inin, sigaranın zararları hakkında seminere katılanların %75,2'sinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde sigara

kullanmadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ayrıca 4207 sayılı yasa konusunda bilgi sahibi olan öğretmenlerin %69,7'sinin, sigara kullanımında öğretmenlerin sorumluluğu olduğunu düşünenlerin %69,2'sinin sigara kullanmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 2).

Öğretmenlerden erkek cinsiyete sahip olanların (%89,3), 50 yaş ve üzerinde olanların (%96,3), çalışma süresi 6 yıl ve üzeri olanların (%88,2) 4207 Sayılı Yasa konusunda bilgi sahibi oldukları bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Sigara bağımlılığı, toplumun tümünü ilgilendiren önemli bir psikososyal sorundur ve bağımlılık yapıcı maddelerin en yaygın

olanıdır. Ülkemizde erkeklerin %47,9'unun, kadınların %15,2'sinin, tüm nüfusun ise %31,3'ünün sigara içtiği saptanmıştır [14]. Yapılan çalışmalarda ülkemizde sigaraya başlama yaşının ise 13-21 arasında olduğu gösterilmiştir [15-18]. Adölesan dönemdeki gençler sigaraya başlama konusunda öğretmenlerin bu konudaki tutumlarından etkilenmektedir [10].

Öğretmenlerin sigara kullanımı ile ilgili görüşlerinin incelendiği bu çalışmada öğretmenlerin sigara içme alışkanlığı %31,5 bulunmuştur. Konuyla ilgili yapılmış olan diğer çalışmalarda öğretmenlerin sigara içme oranının %29,1-52,4 arasında değiştiği görülmüştür [5-9,19]. İspanya'da yapılan bir çalışmada, ilkokullarda çalışan öğretmenlerin %26,2'sinin ortaokullarda çalışan öğretmenlerin %37,2'sinin sigara kullandığı belirlenmiştir [20]. Öğretmenlerin Romanya'da %33,0 ve Malezya'da %20,0 oranında sigara kullandığı saptanmıştır [21,22].

Çalışmamızda sigara içme oranı kadınlarda %22,6, erkeklerde ise %36,8 bulunmuştur. Japonya'da yapılan çalışmada öğretmenlerin sigara kullanma oranı erkeklerde %44,2 kadınlarda %3,1 olarak bulunmuştur [23]. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda da erkek öğretmenlerin sigara içme oranı kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur [9,17,24].

Çalışmamızda sigara kullanan öğretmenlerin %54,2'sinin günde 11 adetten fazla sigara kullandığı saptanmıştır. Ünsal ve ark.'larının [25] çalışmasında öğretmenlerin %55,5'inin günde 11-20 adet sigara içtiği belirtilmiştir. Konya İli ilköğretim okullarındaki öğretmenlerle yapılan bir çalışmada ise öğretmenlerin %43,0'ünün günde 11-20 adet sigara içtiği saptanmıştır [5]. Bu sonuçlar çalışma bulgularımızla benzerdir.

Çalışmamızda öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısı, insanların sigara içme nedenlerini; bireysel alışkanlık ve iş yaşantısı/ekonomik durumdaki sıkıntılar olarak ifade etmişlerdir. Çalışma bulgularımızla benzer şekilde yapılan diğer çalışmalarda da öğretmenlerin sigara içme nedenlerinin başında alışkanlığın yer aldığı belirtilmiştir [24,26].

Sigara bağımlılığı, başta kalp ve damar hastalıkları olmak üzere, akciğer, gırtlak, ağız mukozası ile mesane kanserleri ve kronik bronşit gibi pek çok hastalığa sebep olmaktadır [27]. Çalışmada öğretmenlerin tamamına yakını sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bildiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu sigara konusundaki programları izlediğini, yaklaşık olarak üçte biri sigaranın zararları konusundaki seminerlere katıldığını, yarısına yakını ise program ve seminerlerden sigara içme yaşının düştüğünü öğrendiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Danacı ve ark.'larının [9] çalışmasında öğretmenlerin büyük bir kısmının sigaranın zararları konusunda bilgi sahibi olduğu gösterilmiştir. Turgut ve ark.'larının [24] çalışmasında öğretmenlerin %38,8'i sigaranın zararlarını bildiğini, %80,3'ü ise akciğer kanserine neden olduğunu belirtmiştir. Yapılan bir başka çalışmada ise öğretmenlerin %96,9'unun sigaranın zararları konusunda bilgi sahibi olduğu, sigara içmeyenlerin %78,7'sinin sigara içmeme nedeni olarak sağlığını düşündüğüm için cevabı verdiği belirlenmiştir [5]. Bu çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu sigara kullanan öğrencilere sigaranın zararlarını anlatıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde yapılan başka bir

çalışmada öğretmenlerin %73,4'ünün eğitim esnasında sigaranın zararları konusuna yer verdikleri belirtilmiştir [7].

1996 yılında yürürlüğe giren sigarayla mücadele yasasına göre (4207 Sayılı Yasa); Sağlık, eğitim-öğretim ve kültür hizmeti veren yerler ile kapalı spor salonlarında ve toplu taşımacılık yapılan her türlü nakil vasıtaları ve bunların bekleme salonlarında, kamu hizmeti yapan kurum ve kuruluşlardan tütün ve tütün mamullerinin içilmesi yasaktır [28]. Ancak çalışmamızda sigara içen öğretmenlerin tamamına yakınının okul içindeki alanlarda (sigara odası, hizmetli odası, çay ocağı gibi) sigara içtiklerini ifade etmişlerdir. Bununla beraber öğretmenlerin çoğunluğu 4207 sayılı yasa ve kapalı ortamlarda sigara içilmemesi gerektiğini bildiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar öğretmenlerin sigara yaşantısını bilmelerine karşın bu yasağa uyumun yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir. Çalışmamızla benzer şekilde yapılan başka bir çalışmada öğretmenlerin %92,3'ünün 4207 sayılı yasa konusunda bilgi sahibi olduğu saptanmıştır [9]. Fidan ve ark.'larının [29] çalışmasında sigara içen öğretmenlerin tamamına yakınının sigara yasağı konusunda bilgi sahibi oldukları fakat %70,6'sının sigara odası dışındaki odalarda da sigara içildiğini belirtmişlerdir. Turgut ve ark.'ları [24] çalışmasında öğretmenlerin %10,7'sinin öğrencilerinin yanında, Kutlu ve ark.'ları [4] çalışmasında ise %62,8'inin okul koridorlarında sigara içtiği belirtilmiştir.

Çalışmamızda sigara içmeyen öğretmenlerin, sigaranın sağlığa zararları konusunda öğrencilere bilgi verme oranlarının ve yasa hakkında bilgilerinin daha fazla olduğu, sigara kullanım oranını azaltmak için öğretmenin sorumluluğu olduğu düşünüldükleri ve sigaranın sağlığa zararları hakkında seminerlere katılma oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar sigara içmeyen öğretmenlerin öğrencilerin sigaraya karşı tutumları konusunda daha duyarlı olduğunu ve daha olumlu davranışlar sergilediğini göstermektedir.

Sonuç olarak; öğrencilerin sigara kullanımı konusundaki tutumlarında öğretmenlerin rolü yadsınamaz. Bu nedenle; öğrencilerin sigaraya başlamalarını önleme ve sigara içen öğrencilerinde bırakmasını teşvik etmede öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu konuda; öğretmenlerin bilgilendirilmesi için eğitimler düzenlenmesi ayrıca sigara içen öğretmenlere sigara bıraktırma programları konusunda danışmanlık yapılması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

Fikir - S.A.Ç., G.S.; Tasarım - S.A.Ç., G.S.; Denetleme - S.A.Ç., G.S.; Malzemeler - S.A.Ç., G.S.; Veri toplanması ve/veya işleme - S.A.Ç., G.S.; Analiz ve/veya yorum - S.A.Ç., G.S.; Literatür taraması - S.A.Ç., G.S.; Yazı yazan - S.A.Ç., G.S.; Eleştirel İnceleme - S.A.Ç., G.S.; Diğer - S.A.Ç., G.S.

Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions

Conception - S.A.Ç., G.S.; Design - S.A.Ç., G.S.; Supervision - S.A.Ç., G.S.; Materials - S.A.Ç., G.S.; Data Collection and/or Processing - S.A.Ç., G.S.; Analysis and/or Interpretation - S.A.Ç., G.S.; Literature Review - S.A.Ç., G.S.; Writer - S.A.Ç., G.S.; Critical Review - S.A.Ç., G.S.; Other - S.A.Ç., G.S.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Report on the Global Tobacco Epidemic 2008. http://www.who.int/tobacco/mpower/mpower_report_youth_data_2008.pdf. (Erişim 30 Mayıs 2012).
2. World Health Organization. Health Education 2009. <http://www.who.int/tobacco/en/atlas33.pdf>. (Erişim 2 Mart 2012).
3. Ünlü M, Orman A, Cirit M, ve ark. Afyon'da lise öğretmenlerinin sigara içme alışkanlığı ve sigaraya karşı tutumları. *Solunum Hastalıkları* 2002;13:203-7.
4. Kutlu R, Çivi S. Konya ili lise öğretmenlerinin sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörler. *TSK Kor Hek* 2007;6:273-8.
5. Marakoğlu K, Erdem D, Çivi S. Konya'da ilköğretim okullarındaki öğretmenler arasında sigara içme durumu. *Toraks Dergisi* 2007;8:37-40.
6. Yıldız F, Barış SA, Başyigit İ, Boyacı H. Kocaeli il merkezindeki okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerde sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Arch Lung* 2011;12:9-12.
7. Gencer M, Ceylan A, Yengil E, Ethemoglu G. Şanlıurfa'da ilköğretim okulu öğretmenlerine uygulanan sigara anket sonuçları. *Türkiye Klinikleri Arch Lung* 2007;8:5-9.
8. Herken H, Özkan İ, Çilli AS, ve ark. Sigara kullanma davranışında sosyal öğrenmenin etkisi. *Bağımlılık Dergisi* 2000;1:38-42.
9. Danacı AE, Yorgancıoğlu A, Çelik P, ve ark. Manisa ili lise öğretmenlerinin sigara içmeye karşı tutumları. *Toraks Dergisi* 2000;1:16-20.
10. Alexander C, Piazza M, Mekos D, Valente T. Peers, schools, and adolescent cigarette smoking. *J Adolesc Health* 2001;29:22-30. [CrossRef]
11. Buller DB, Borland R, Woodal WG, et al. Understanding factors that influence smoking uptake. *Tob Control* 2003;12:16-25. [CrossRef]
12. Glorian S, Prakash CG, Sinha DN, et al. Teacher tobacco use and tobacco use prevention in two regions in India: Qualitative research findings. *Preventive Medicine* 2005;41:424-32. [CrossRef]
13. Ögel K, Taner S, Eke Ç, Erol B. Madde bağımlılığını önlemede öğretmen ve ebeveyn eğitimlerinin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2004;5:213-21.
14. http://www.havanikoru.org.tr/Docs_Tutun_Dumaninin_Zarar

- lari/KYTA_Kitap_Tr.pdf (Erişim tarihi: 9 Haziran 2012)
15. Telli CG, Solak ZA, Özol D, Sayiner A. Üniversiteye başlayan öğrencilerin sigara içme alışkanlıkları. *Solunum Dergisi* 2004;6:101-6.
  16. Yıldırım Ç, Çelik P, Şakar A, Dinç G. Tıp fakültesi öğrencilerinin sigaraya karşı tutumları. *Solunum Dergisi* 2004;6:30-5.
  17. Ögüş C, Özdemir T, Kara A, ve ark. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem I ve VI öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları. *Akciğer Arşivi* 2004;5:139-42.
  18. Kutlu R, Peker A, Çivi S. Üniversite öğrencileri arasında sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Cardiovasc Sci* 2009;21:335-42.
  19. Yorgancıoğlu A, Danacı AE, Çelik P, et al. Attitudes of the high school teachers and students towards smoking: two sides of the story smoking habit in teachers and students. *Turkish Respiratory Journal* 2002;3:43-7.
  20. Barrueco M, Hernandez-Mezquita MA, Jimenez-Ruiz C, et al. Attitudes of teachers about tobacco prevention at school. *Allergol Immunopathol* 2000;28:219-24.
  21. Mihaltan F, Ghiculete D, Enache G, et al. Survey of the prevalence of smoking in Rumanian teachers. *Pneumologie* 1994;48:481-3.
  22. Bin Yaacob I, Bin Harun MH. Smoking habits and attitudes among secondary school teachers. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 1994;25:74-9.
  23. Ohida T, Osaki Y, Mochizuki Y, et al. Smoking behaviors and attitudes among school teachers in Mie, Japan. *J Epidemiol* 2000;10:16-21. [CrossRef]
  24. Turgut T, Deveci F, Altuntaş E, Muz MH. Elazığ'da lise ve dengi okul öğretmenlerine uygulanan sigara anketi sonuçları. *Solunum* 2001;3:295-9.
  25. Unsal M, Hamzacebi H, Dabak S, et al. Smoking status and levels of knowledge regarding cigarettes among primary school teachers. *South Med J* 2008;101:1227-31. [CrossRef]
  26. Talay F, Altın S, Çetinkaya E. İstanbul Eyüp ilçesi lise öğretmenlerine uygulanan sigara anketi sonuçları. *Solunum Hastalıkları* 2005;16:53-9.
  27. Erbaydar T, Avcı S, Altay G. Öğretmenlerin okul ortamında sigara içilmesi ve öğrencilerin sigara kullanımı konusuna yaklaşımları. *MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2003;17:63-74.
  28. Dabak Ş. Sigara ve sağlık. In: Tür A; ed. Sigaranın bilimsel yüzü. İstanbul: Logos Yayıncılık, 2004;1-32.
  29. Fidan F, Sezer M, Demirel R, ve ark. Öğretmenlerin Sigara içme Durumu ve Sigara Yasağı Karşısındaki Tutumları. *Toraks Dergisi* 2006;7:196-9.